

bragt kjendelig Virkning", er det utilbørligt ved Lovforslag at friste og ægge til Frihed, hvor til der ikke endnu har røbet sig nogen Trang. Der næst vil jeg tillade mig at opfordre de ærede Medlemmer til at raadsføre sig med sig selv om det, under Kirkens nærværende Stilling, kan ansees for betimeligt at fremkomme med Lovforslag, — som det nærværende jeg mener, saalænge der ikke er gjort noget Skridt til at bringe § 80 i Grundloven til Udførelse. Jeg skal her ikke gaae ind paa nogen Underfølgelse om Forholdet mellem Kirke og Stat; jeg skal heller ikke appellere til nogen særlig Interesse hos de ærede Medlemmer for kirkelige Anliggender, — det er ikke berettiget at ville forudsætte en saadan særlig Interesse i en Forsamling, som er sammensat uden Hensyn til nogen Stemning for Kirken, — men jeg vil appellere til en Erkjendelse, som bør kunne forudsættes hos Alle her: at det religiøse Liv har en stor og vigtig Indflydelse paa det borgerlige Liv, at det religiøse Liv danner det naturlige, sikreste og uskueligste Grundlag for det borgerlige Liv, at kirkelige Bevægelser, kirkelige Udøvelser og Spaltninger med stor Virkning gribe ind i Gangen af de borgerlige Anliggender. Herom giver hele Historien Vidnesbyrd, og for dette Vidnesbyrd vil Ingen kunne tillukke sig. Men for at det religiøse Liv, for at Kirken skal kunne faae denne Betydning, skal kunne udøve denne Indflydelse paa det borgerlige Liv, er det nødvendigt, at den kirkelige fri Livsbewægelse og Livs-udvikling ikke er hindret, men Kirken er ikke fri, fordi den ikke længer staaer under den absolute Konge, som dengang proklameredes som det øverste Hoved for de kirkelige Anliggender som for de borgerlige, naar den er afhængig af de væglende Cultusministre, afhængig af Corporationer, der ere sammensatte uden mindste Hensyn til kirkelige Interesser; den er ikke fri, fordi det er gjort alle Partier og Secter udenfra let at gjøre Angreb paa Kirken, eller fordi Partier indenfor Kirken kunne tumle og boltre sig med Frihed; den er ikke fri, saalænge den kristelige Sandhed ikke kan arbejde sig indenfra udad, frem til at blive lovgivende og ordnende Magt for de kirkelige Samfundsforhold. Men til en saadan kirkelig Livs-udvikling er det

den første Betingelse, at der gives et Organ paa Kirkens Vegne, saaledes sammensat, at man kan vente derfra at modtage en Stemme, som i det Mindste er beregnet paa at varetage og paatale Kirkens Interesser. Saalænge altsaa et saadant Organ aldeles mangler, vil jeg overlade til Enhver at afgjøre, om det er den rette Vej saaledes nu og da, efter som en tilfældig Indflydelse gjør sig gjældende paa et eller andet Punkt, at ville foretage en Udvikelse af den kirkelige Frihed, medens det aldeles ikke er sagt, at ikke Kirken derved kastes ind i Retninger, som ikke ere svarende til, muligt endog stridende imod det kirkelige Samfunds sande Interesser. Altsaa, jeg troer, at dette Lovforslag maa ansees som ubetimeligt, hvad enten man seer hen til Menighedslivets Tilstand eller til de Vilkaar, under hvilke Kirken lever.

Men det er almindeligt, naar Noget bestrider et Forslags Betimelighed, at antage, at der bagved ligger en Stemning imod det egentlige Indhold af Sagen, og jeg vil ingenlunde forfølge, at saaledes forholder det sig med mig, at, selv om ikke disse Ubetimelighedsgrunde kunde paavises, vilde jeg stemme og arbejde imod dette Lovforslags Fremme. Man har vel sagt, at dette Lovforslag skulde være en naturlig Følge, en naturlig Udvikling af Loven om Sognebaandets Løsning, men dette kan jeg paa ingen Maade indrømme. Ved Loven om Sognebaandets Løsning er et Princip fastgjort, som er grundet i selve Samvittighedens Interesse; det er det Princip: at Ingen bør hindres fra at søge den aandelige Pleie, den aandelige Styrke og Opbyggelse der, hvor den kommer ham meest tilfredsstillende imøde. Her falder det kirkelige Samfunds Interesse ligefrem sammen med den Enkeltes Interesse, thi det kirkelige Samfund har kun til Formaal at arbejde for det kristelige Liv, og det samarbejder sig selv, naar den Enkelte hindres i at søge dette Livs Fremme ad den Vej, som for ham er den meest frugtbringende. Derimod gaaer dette Forslag ud fra andre Hensyn, fra et Bequemmeligheds-, et Nemheds-hensyn. Det er altsaa en Betragtning, som Intet har at gjøre med den, der ligger til Grund for selve Loven om Sognebaandets Løsning. Hvorvidt